

MÓNUS BÉLA | Mikes Kelemen és "Édes néném"

"Zágon felé mutat egy halovány csillag"

Teleki Gizella
(Forrás: Márki-Zay János)

ZÁGON NÉNIJE

1970-ben megnősülvén kerültem Gyuláról Vásárhelyre. Meglehet, hogy a kolozsvári egyetemen oktató és baráti kapcsolatot ápoló Márki dédanyám testvére egyezett meg feleségem Imre dédapjával a két család összefonódásában. Ettől kezdve magam is vásárhelyiként jártam a nagyvilágban.

Vásárhely néven 14-15 települést neveztek a történelmi Magyarországon (Hódmezővásárhely, Kisvásárhely, Somlóvásárhely, Czikóvásárhely, Erdővásárhely, Fugyivásárhely, Gyerővásárhely, Kékesvásárhely, Kézdivásárhely, Marosvásárhely, Zsilvásárhely, Vásárhely (Trhovište), Vásárhely (Magyarszögyén), Drávavásárhely, Torontálvásárhely (Debeljača). Ezek közül a legnevezetesebbek Marosvásárhely, Hódmezővásárhely és Kézdivásárhely.

1992. augusztus 17-22 között Kovásznán, a Bolyai Nyári Akadémián mutattam be fizikai kísérleteket. Számomra azért is emlékezetes ez a rendezvény, mert akkor a szállást adó kollégium ablakain nem volt szúnyogháló. Alvás helyett egész éjjel a szokatlan bőséggel támadó szúnyogokat csapkodtam. Éppen ezért örömmel vettem, amikor kézdivásárhelyi kollégám meghívott hozzájuk. Reménykedtem, hogy végre kialudhatom magamat. Csalódtam. Éjjel előjöttek a bútorok mögé rejtőzött szúnyogok, s ugyanúgy szúrtak, mint Kovásznán.

Másnap két kollégámmal Mikes Kelemen szülőhelyére, Zágonban tettünk egy kirándulást. Egy ilyen úton mindig látni valami újat. Érdekes volt, hogy Zágon felé haladván - utunk baloldalán, Papolcnál a hegyoldalban álló magas fenyőfákon csapatnyi golya fészkelte. Megjegyzem, hogy a háromszéki medencében, az ún. Szépmező nedves rétjein mindenhol töménytelen golyával találkoztunk.

Zágonban előbb a Mikes-Szentkereszty Kúria előtt haladtunk el, majd irányt vettünk Mikes Kelemen szülőhelye, a Mikes-kert felé. Nem volt könnyű tájékozódni, mivel a faluban utcanevek helyett csak házszámok vannak. Végül némi segítséggel megérkeztünk a kert bejáratát őrző egykori vízimalom épületéhez, ahol egy fejkendős néni köszöntött bennünket. Teleki Gizi néni kezében kockás füzetet szorongatott, s arra kért, mi is írjunk be valamit a „vendégfüzetbe”. Ha már így adódott, a következőt jegyeztem be:

„Itt járt három vásárhelyi tanár Bartha Zsolt Kézdivásárhely, Bíró Tibor Marosvásárhely, Márki-Zay János Hódmezővásárhely”.

Látogatásunkkor még mind a három „Mikes tölgy” megvolt. A hagyomány szerint ezeket még Mikes Kelemen édesapja ültette. Azóta többször is voltam Zágonban. Hírét vettem, hogy az egyik tölgy villámcsapás következtében kipusztult. Gizi néni beszámolt róla, hogy a fából egy fafaragó művész szeretne szobrot készíteni. Amikor 1999-ben a Mikes Kelemen és képzeletbeli nénjét ábrázoló alkotás elkészült, Gizi néni már nem élt. Mikes képzeletbeli nénjében, akinek Rodostóból leveleit címezte, én egyértelműen Gizi nénihez ismertem. Csak a kis kockás füzet hiányzott kezéből. Mónus Béla fafaragó művész szobra most a Mikes-Szentkereszty Kúria parkjában fogadja a látogatókat. Itt búcsúztam el én is Gizi nénitől.

Utoljára Zágon nevű unokámmal jártam Zágonban. Ekkor már csak az egyik tölgyfa élt. A mellette lévő kiszáradt tölgyfa törzsében – Mónus Béla szobrász egy ajtóval nyitható, kis kápolnát alakított ki. Két unokám el is fért benne.

Teleki Gizella unokájától pedig megtudtam, hogy a kis kockás füzet még most is megvan. Csak Gizi néni hiányzik. Hiszem, hogy odafentről ma is köszönt minden zárandokot.

*

Nem állhatom meg, hogy ne idézzem fel a Mikes család nevének eredetéről fennmaradt szájhagyományt. A szájhagyományt Finta István pávai papköltő dolgozta fel:

A történet arról szól, hogy Kadicsa hun hadvezér eldönti, hogy népével itt keres új hazát. Leánya, a hun tábor tündére, a szépséges Mika, egy általa kijelölt dombra mutat, s azt az ígéretet teszi, hogy annak a csapatvezérnek adja kezét, aki először ér fel a dombra. Kadicsa és Mika a domb lejtőjére érve hírül adják, hogy ők már felértek a dombra. De „a dombtetőről egy hang felel vissza: Mük es, itten várunk Kadicsa lányára. Kadicsa ekkor a győztes csapatvezért így üdvözlö: Jól van, vezér, mántúl „Mükes” legyen neved;/Ez a dombtetőről első köszöntésed. /Mükes név alatt vedd Kadicsa leányát./A sereg tündére hűn megtartja szavát./ Mükes és Mika is utódai a derék Mikesek.”

Márki-Zay János